

ΠΙΤΑ

πίτα, η, ουσ. [<μσν. πίτα <αρχ. πίττα], η πίτα. **1.** η βασιλόπιτα: «σε ποιον έπεσε το φλουρί της πίτας;». **2.** αγαθό προς διανομή: «όλοι οι εργολάβοι δημόσιων έργων ενδιαφέρονται να πάρουν ένα μέρος της πίτας απ' τα έργα της Ολυμπιάδας». **3.** στον πλ. **οι πίτες**, (στη γλώσσα της αργκό) είδος χτενίσματος με τούφες μαλλιών προς το μέτωπο και λίγο πλάγια που από την πολλή μπριγιαντίνη ήταν πλακουτσωτές: «παρόμοιο χτενίσμα με πίτες, έκαναν οι κουτσαβάκηδες»· βλ. και λ. αφέλεια (2β). **4α.** ως επίρρ. (για χώρους) εντελώς γεμάτος: «είναι πίτα το μαγαζί || είναι πίτα το θέατρο». **β.** (για ανθρώπους ή αντικείμενα) πολύ στριμωχτά: «τα βάλουμε πίτα για να χωρέσουν τόσα ρούχα σ' ένα βαλιτσάκι || καθίσαμε τέσσερις στις πίσω θέσεις του αυτοκινήτου και φτάσαμε πίτα». Υποκορ. **πιτούλα, η** και **πιτίτσα, η** και **πιτάκι, το**. (Ακολουθούν 25 φρ.)·

- από πίτα που δεν τρως, τι σε μέλει κι αν καεί ή από πίτα που δεν τρως, τι σε νοιάζει κι αν καεί, δεν πρέπει να ενδιαφέρεται κανείς για πράγματα που δεν τον αφορούν: «με την τακτική που ακολουθεί, θ' αποτύχει στη δουλειά του, αλλά από πίτα που δεν τρως, τι σε μέλει κι αν καεί;». Συνών. *δε με νοιάζει για αέρα που δεν μπαίνει στα πανιά μου / μη σε νοιάζει Μαριωρή, ξένη πίτα κι αν καεί / τι μας νοιάζει εμάς, αν πέθανε ο ψωμάς! / τι μας νοιάζει εμάς για του Χατζηγιάννη τ' αρνιά, αν είν' εφτά, αν είν' εννιά! / τι να πει κανείς για το μουνί της αλληνής(!)*·

- *γίναμε πίτα*, στριμωχτήκαμε, συμπεστήκαμε πάρα πολλά άτομα μαζί, ιδίως σε ένα κλειστό και δυσανάλογο για το πλήθος χώρο: «μπήκε τόσο πολός κόσμος στο λεωφορείο, που γίναμε πίτα». Συνών. *γίναμε αντσούγιες ή γίναμε σαν τις αντσούγιες / γίναμε σάντουιτς / γίναμε σαρδέλες ή γίναμε σαν τις σαρδέλες*·

- *γίνομαι πίτα*, μεθώ υπερβολικά από ποτό ή ναρκωτικό, δεν ξέρω τι μου γίνεται από το μεθύσι: «κάθε φορά που κάθεται να πει, γίνεται πίτα». (Τραγουδί: *έφαγα ήττα, έγινα πίτα και βγήκα. Πήρα από σένα τζάμια σπασμένα για προίκα*). Για συνών. βλ. φρ. *γίνομαι φέσι*, λ. φέσι· βλ. και φρ. *έγινε πίτα*·

- *έγινε πίτα*, καταστράφηκε εντελώς, ιδίως ύστερα από βίαιη πρόσκρουση ή γιατί καταπλακώθηκε από κάτι. Λέγεται συνήθως για αυτοκίνητα: «τράκαρε με μια νταλικά κι έγινε πίτα το Φολξβάγκεν || γκρέμισε ολόκληρος τοίχος απάνω του κι έγινε πίτα τ' αυτοκίνητο»·

- *είμαι πίτα*, είμαι πολύ μεθυσμένος από ποτό ή ναρκωτικό, δεν ξέρω τι μου γίνεται από το μεθύσι: «δεν μπορώ να καταλάβω τίποτα απ' αυτά που μου λες, γιατί είμαι πίτα». Για συνών. βλ. φρ. *είμαι φέσι*, λ. φέσι·

- *εμείς ψωμί δεν έχουμε κι η γάτα σέρνει πίτα*, βλ. λ. [ψωμί](#)·

- *ένα κομμάτι απ' την πίτα*, λέγεται για κάποιο αγαθό που προσφέρεται σε ένα σύνολο από κάποια αρχή και από το οποίο ο καθένας μπορεί να επωφεληθεί ή να κερδίσει, αν έχει τις κατάλληλες ικανότητες ή τα κατάλληλα προσόντα: «όλοι οι μεγαλοεργολάβοι δημόσιων έργων εντείνουν τις ενέργειές τους εν όψει της Ολυμπιάδας του 2004, γιατί θα υπάρξουν τόσες δουλειές, που όλοι θα μπορέσουν να πάρουν ένα κομμάτι απ' την πίτα». Από την εικόνα της πίτας, που, όταν βρίσκεται ακόμη στο ταψί ή στη λαμαρίνα άψητη, τη χαράζει η νοικοκυρά σε ομοιόμορφα περίπου κομμάτια, για να μπορέσει να πάρει πιο εύκολα, όταν αυτή ψηθεί αυτός που θα θελήσει να φάει·

- *η πίτα τρώγεται ζεστή*, λέγεται για δραστήρια ενέργεια που γίνεται συνήθως λόγω ελλείψεως χρόνου: «αν πρόκειται να κάνουμε αυτή τη δουλειά, πρέπει να την κάνουμε τώρα, γιατί η πίτα τρώγεται ζεστή, αλλιώς θα μάθουν και οι άλλοι περί τίνος πρόκειται και θα πετάξει το πουλί». Συνών. *κάλλιο να το παρά πού 'ν' το / κάλλιο πέντε και στο χέρι παρά δέκα και καρτέρει (β) / όποιος πρόλαβε τον Κύριο είδε (α) / στη βράση κολλάει το σίδερο / το γοργόν και χάριν έχει*. Αντίθ. *δεν είναι βία / εις αύριον τα σπουδαία / κι αύριο μέρα είναι / σπεύδε βραδέως (β)*·

- *θα μας καεί η πίτα*, **α.** θα μας πάρει πολύ περισσότερο χρόνο από τον κανονικό, θα καθυστερήσουμε αρκετά: «αν πάμε από το δρόμο που λες εσύ, θα μας καεί η πίτα». Από την εικόνα της νοικοκυράς που αφήνει την πίτα στο φούρνο πολύ περισσότερο από το κανονικό και την καίει. **β.** έκφραση με την οποία προτρέπουμε κάποιον να βιαστεί να τελειώσει αυτό που κάνει ή να βιαστεί στο περπάτημα: «τέλειωνε μ' αυτό που άρχισες, ρε παιδάκι

μου, γιατί θα μας καεί η πίτα || άνοιξε το βήμα σου, ρε παιδάκι μου, θα μας καεί η πίτα». Από την εικόνα της νοικοκυράς που, καθώς ασχολείται με τα οικιακά της, θυμάται ξαφνικά πως ψήνει πίτα στο φούρνο και τρέχει να προλάβει για να μην της καεί. **γ.** όταν η έκφραση δίνεται σε ερωτηματικό τύπο με την πρόταξη πολλές φορές του *γιατί* ή του *γιατί, μήπως*, δηλώνει πλήρη αδιαφορία: «τέλειωνε, ρε παιδάκι μου, την κουβέντα με το φίλο σου για να φύγουμε. -Γιατί, μήπως θα μας καεί η πίτα;», δηλ. δεν υπάρχει κανένας λόγος που μας υποχρεώνει να βιαστούμε·

- *θα σε κάνω πίτα στο ξύλο*, βλ. λ. [ξύλο](#)·

- *θέλει και την πίτα αφάγωτη και το σκύλο χορτάτο* ή *θέλει και την πίτα ολόκληρη και το σκύλο χορτάτο* ή *θέλει και την πίτα σωστή και το σκύλο χορτάτο*, λέγεται για πλεονέκτη ή για τσιγκούνη, που θέλει να απολαμβάνει ή να πετυχαίνει το σκοπό του, χωρίς να κουράζεται ή να πληρώνει το αντίτιμο·

- *και η πίτα αφάγωτη και ο σκύλος χορτάτος* ή *και η πίτα ολόκληρη και ο σκύλος χορτάτος* ή *και η πίτα σωστή και ο σκύλος χορτάτος*, λέγεται στην περίπτωση εκείνη που κάποια τελική συμφωνία ή λύση ικανοποιεί όλους τους ενδιαφερόμενους·

- *κότα πίτα το Γενάρη, κόκορας του Αλωνάρη*, βλ. λ. [κότα](#)·

- *κούφια καρύδια, πίτα δεν κάνουν*, βλ. λ. [καρύδι](#)·

- *μη σε νοιάζει Μαριωρή, ξένη πίτα κι αν καεί*, βλ. συνηθέστ. *από πίτα που δεν τρως, τι σε μέλει κι αν καεί(;)·*

- *ξέρει η μάνα μας να φτιάσει πίτα, μα σαν έχει αλεύρι*, βλ. λ. [μάνα](#)·

- *πάτησες στην πίτα!* ή *πάτησες την πίτα!* έκφραση με την οποία θέλουμε να δηλώσουμε σε κάποιον, που μας ζητάει κάτι, ότι ήρθε σε εντελώς ακατάλληλη στιγμή, γιατί δεν έχουμε προς το παρόν αυτή τη δυνατότητα: «δώσε μου, σε παρακαλώ, εκατό χιλιάδες δανεικά. -Πάτησες την πίτα, γιατί μόλις πλήρωσα μια επιταγή μου!». Πολλές φορές, της φρ. προτάσσεται το *τόρα μάλιστα*·

- *πατώ στην πίτα* ή *πατώ την πίτα*, αποτυχαίνω να φέρω σε πέρας μια δουλειά ή μια υπόθεση, μου τυχαίνει ακριβώς αυτό που θέλω να αποφύγω: «ήθελα να παραδώσω τη δουλειά στην ημερομηνία της, αλλά πάτησα στην πίτα, γιατί μου 'τυχαν χίλιες δυο αναποδιές και καθυστέρησα»·

- *πέσε πίτα να σε φάω*, λέγεται ειρωνικά για άτομα που περιμένουν επιτυχίες ή οφέλη, χωρίς να κάνουν καμιά προσπάθεια: «στη ζωή δεν είναι πέσε πίτα να σε φάω, γιατί, αν δε βρέξεις τον κώλο σου, δεν πάνεις ψάρια»·

- *τέτοιος φίλος, τέτοια πίτα*, τον καθένα τον συμπεριφερόμαστε, τον περιποιούμαστε ανάλογα με το ποιόν του χαρακτήρα του ή την κοινωνική του θέση: «όταν έρχεται ο τάδε στο σπίτι του σκοτώνεται να τον εξυπηρετήσει κι όταν έρχεται ο άλλος, κάνει αμάν και πώς για να τον διώξει, γιατί βλέπεις, τέτοιος φίλος, τέτοια πίτα»·

- *το 'κανε πίτα*, το κατέστρεψε εντελώς, ιδίως ύστερα από βίαιη πρόσκρουση ή γιατί καταπλακώθηκε από κάτι. Λέγεται συνήθως για αυτοκίνητα: «έριξε τ' αμάξι του πάνω σ' ένα τοίχο και το 'κανε πίτα || με το σεισμό έπεσε ένα τριώροφο κι όσα αυτοκίνητα ήταν παρκαρισμένα δίπλα στο πεζοδρόμιο, τα 'κανε πίτα»·

- *τον έκανε πίτα στο ξύλο*, βλ. λ. [ξύλο](#)·

- *τον κάνω πίτα*, τον μεθώ υπερβολικά με ποτό ή ναρκωτικό, τον κάνω να μην ξέρει τι γίνεται από το πολύ μεθύσι: «όποιος καθίσει να πει μαζί του, τον κάνει πίτα κι ύστερα τον αφήνει να σέρνεται». Για συνών. βλ. φρ. *τον κάνω φέσι*, λ. *φέσι*·

- *τσίτα πίτα*, πολύ όμορφα, πολύ προσεγμένα και με πολύ φροντίδα: «έχει πάντα τα ρούχα του τσίτα πίτα || το δωμάτιό του ήταν τσίτα πίτα». Συνών. *στην πένα / στην τρίχα / τσίτα κόρδα*·

- *χωριάτικη πίτα*, πίτα που είναι φτιαγμένη με αγνά υλικά: «μ' αρέσουν όλες οι χωριάτικες πίτες, γιατί είναι

νοστιμότητες».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας